

LOPŠIAI IR KITOS VAIKŲ AUGINIMO PRIEMONĖS

A. VYSNIAUSKAITE

Literatūra nagrinėjamoju klausimu labai negausi. Išskyrus lenkų etnografe Cazariją Boduen de Kurtenė-Erenkrechtzovą, kuri 1930 m. leidinyje «Wilno i ziemia wileńska» paskelbtame apžvalginiame straipsnyje¹ trumpai palietė ir buv. Vilniaus vaivadijoje valstiečių naudojamus lopšius ir kitas materialines vaikų auginimo priemones, niekas iš lietuvių etnografų nėra bandęs plačiau šio klausimo nagrinėti.

Žurnale «Gimtasai kraštas» paskelbtoji šiuo klausimu medžiaga yra grynai aprašomojo pobūdžio ir liečia daugiausia Šiaulių apylinkes, «Aušros» muziejaus veikimo zoną. Tokiu būdu, pateikiamasis straipsnis yra pirmasis mėginimas lietuvių etnografinėje literatūroje sistemingiau apžvelgti lietuvių valstiečių buityje naudotas materialines vaikų auginimo priemones, kaip savaimingą liaudies materialinės kultūros reiškinį, jas klasifikuoti, nustatyti jų formų raidą XIX a. pabaigoje—XX amžiuje bei atskirų tipų teritorinį paplitimą.

Straipsnyje remiamasi autorės įvairiose Lietuvos TSR vietose etnografinių ekspedicijų metu (1949—1957 m.) surinkta medžiaga.

Materialinėmis vaikų auginimo priemonėmis suprantame visus tuos daiktus bei įrenginius, kurie buvo liaudies naudojami mažiems vaikams guldyti, supti ir pan. Atsižvelgiant į priemonių paskirtį, jas galime suskirstyti į keletą grupių: 1) priemonės, naudojamos vaikams guldyti bei supti, 2) priemonės, skirtos mokyti vaikus stovėti, 3) priemonės, skirtos mokyti vaikus vaikščioti, 4) priemonės, naudojamos vaikams vežioti.

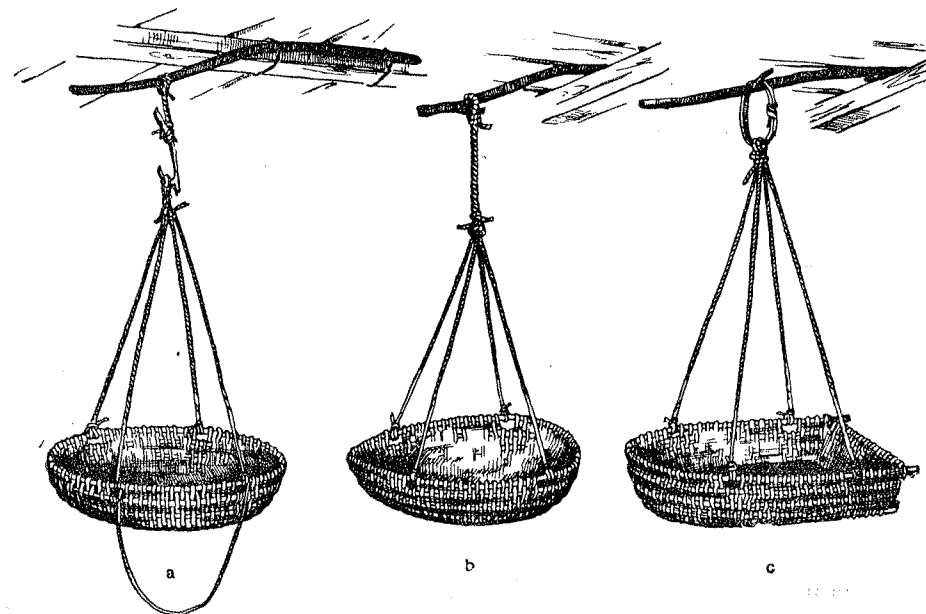
Lopšiai ir lovelės. Vaikams guldyti bei supti skirti įrenginiai yra dvejopi: pakabinamieji ir pastatomieji. Prie pirmųjų priklauso visų tipų lopšiai, prie antrųjų — vygės ir lovelės.

XIX a. Lietuvos kaime maži vaikai būdavo guldomi po pirkios balkiu ant lingės pakabintuose lopšiuose. Lopšių atsiradimą, be abejo, apsprendė reikalas kūdikius supti, kad jie greičiau nurimtų ir užmigytų, o tuo pačiu motinai palengvintų jų priežiūrą. Lopšyje paguldytas kūdikis galėjo būti prižiūrimas, t. y. supamas, ir nedarbingų šeimos narių — senelių, vaikų.

Pagal medžiagą lietuvių liaudies naudotus lopšius galima suskirstyti į tris tipus: *pintinius*, *drobinius* ir *lentinius*. Seniausiais tenka laikyti *drobinius* ir *pintinius* lopšius. Pintiniai lopšiai, savo ruožtu, buvo dvejopi: pinti iš apvalių ir skaldytų karklo ar lazdyno vytelių ir iš eglės ar pušies šaknų. Dažniausiai pasitaiko iš lazdyno vytelių, arba, žemaičių terminu tariant, iš «lazdos plėšų», pinti lopšiai.

Formos atžvilgiu Lietuvoje aptinkamų *pintinių* lopšių išsiskiria trys ryškesni sritiniai variantai: 1) taisyklingo elipsio formos su vienodai siaurėjan-

čiais abiem galais (1 pav., *a*), 2) netaisyklingo elipsio formos su žymiai siauresniu kojūgaliu (1 pav., *b*). Šios formos lopšiai iš viršaus žiūrint labai primena suslėgtą lietuvišką sūrį, 3) lopšiai nupiauto elipsio formos (1 pav., *c*). Šiuo atveju galvūgalio galas ne išlenktas, bet nukirstas. Pirmojo ir antrojo varianto pintiniai lopšiai būdingi Lietuvos TSR pietryčių daliai, trečiojo — Žemaitijai. Pirmojo varianto lopšių daugiausia galima pamatyti Šalčininkų, Eišiškių ir iš dalies Lazdijų rajonų kaimuose. Būdingiausi jų matmenys yra tokie: ilgis 92—100 *cm*, plotis ties viduriu 42—50 *cm*, galuose — 30—35 *cm*,

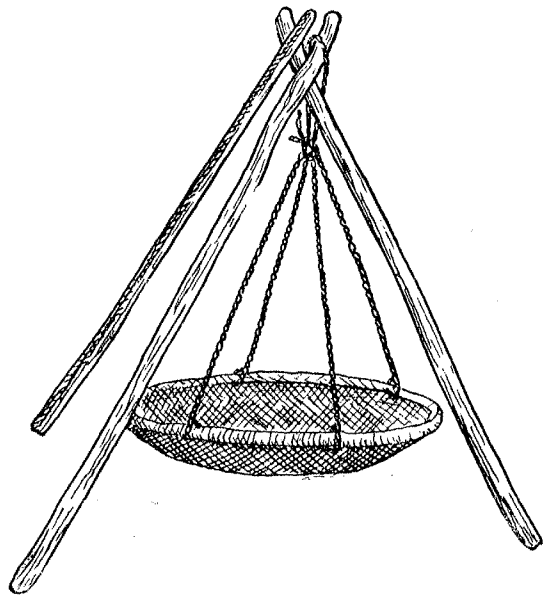
1 pav. Pintiniai lopšiai: *a*, *b* — aukštaitiškieji, *c* — žemaitiškas

gylis 25 *cm*, virvelių ilgis 100—120 *cm*. Virvelių ilgis priklauso nuo įvairių kitų aplinkybių: pirkios aukštumo, lingės išsikišimo ir pan.

Lopšys pakabinamas ant karties-lingės, kurios vienas galas laisvas, kitas užkištas ar priištats prie pirkios skersinio balkio. Paprastai lopšiai kabo ties šeimininkų lova. Prie laisvojo lingės galo lopšys pritvirtinamas keletu būdų: 1) nuo jo galų einančias keturias virveles surišant vienu mazgu ir užkabinant už lingės, 2) prie lingės galo pritvirtinant virvelėmis medinį 35—37 *cm* ilgio vąšą, ant kurio užveriamos visos lopšio virvelės, 3) prie lingės galo pritvirtinant iš lazdyno ar pušies šaknų sulenktą kilpą, į kurią įrišamos visos lopšio virvelės. Vėlesniuose šio pastarojo būdo variantuose vietoj medinės kilpos naudojama geležinė spyruoklė arba sulenktos vielos kilpelė, kurios vienas galas pritvirtinamas prie lingės, o prie antrojo priištamos lopšio virvelės. Kartį, prie kurios priištamas lopšys, rytų aukštaičiai ir dzūkai vadina *linge*, *ķinda*, žemaičiai — *lingyne* ar *lingote*, užnemuniečiai — *liumpa*. Lopšys supamas aukštyn ir žemyn prie jo šono pritvirtinta virvele, vadinama *apivara*. Lopšio vidus išklojamas šviežiu šieno ar pelais, ant jų užtiesiama minkšta drobė paklodėlė ir guldomas kūdikis. Po galvute jam padedama plunksninė pagalvėlė, o užklojamas vatine antklodėle ar pataliukais, vasarą — pakuline marška. Po I-jo pasaulinio karo, keičiantis valstiečių buities tradicinėms formoms, vietoj palaido šieno ar šiaudų į lopšius imta dėti šieno prikimšti čiužinėliai.

¹ Cezarja Baudouin de Courtenay-Ehrenkrechtzowa, Kilka uwag i wiadomości o etnografji województwa Wileńskiego. — Wilno i ziemia wileńska, 2, Wilno, 1930.

Antrasis pintinių lopšių variantas daugiausia aptinkamas pietryčių Lietuvoje — Trakų, Alytaus, Lazdijų rajonuose ir iš dalies Baltarusijos TSR Rodūnės rajono lietuviškuosiuose kaimuose. Šio varianto lopšių viršutinis lankelis išlenkiamas kojūgalio link smailėjančiu kampu ir čia surišamas. Dažniausiai pasitaikantys šio varianto lopšių matmenys yra: ilgis 90—104 cm,

2 pav. Drobinis lopšys
Eišiškių raj., Tiltų k.

plotis ties viduriu 42 cm, galvūgalyje 27—40 cm, kojūgalyje 18—36 cm, gylis 26—30 cm, virvelių ilgis 94—130 cm. Šio tipo lopšiai pakabinami kaip ir aukščiau aprašytieji. Pirmojo ir antrojo varianto pintinių lopšių lankeliai daromi daugiausia egliniai, o lopšiai išpinami pušies šaknimis. Pagal savo išplitimo teritoriją šių variantų lopšiai gali būti vadinami aukštaitiškaisiais.

Trečiojo varianto pintiniai lopšiai — *lopešiai* aptinkami tik Zemaitijoje, todėl gali būti vadinami žemaitiškaisiais. Žemaičių lopšiai beveik be išimties buvo pinami iš skaldytų lazdyno vytelių, vadinamų *plėšomis*. Lopšio vidus būdavo pridėdamas ruginių šiaudų, ant jų užtiesiama drobulė, galvūgalyje dedama plunksnų pagalvėlė, užklojama *duknomis* — plunksnų ar pūkų pataliukais.

Zemaitiškieji lopšiai daugiausia būdavo tokio dydžio: ilgis 95 cm, galvūgalio plotis 43 cm, lopšio gylis 22 cm. Lopšiai prie lingės būdavo parišami ant vašo keturiomis virvelėmis.

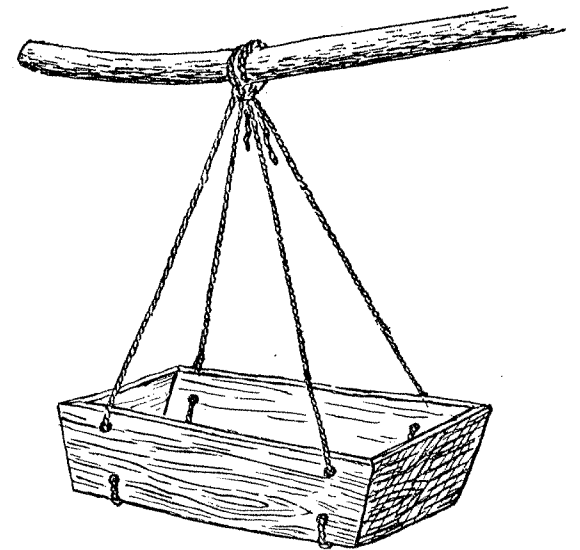
Pirmojo ir antrojo varianto pintinių lopšių dar ir šiuo metu gana dažnai galima pamatyti rytų bei pietryčių Lietuvoje, žemaitiškieji lopšiai jau išnykę, nors maždaug prieš 40 metų pintiniai lopšiai dar būdavo pardavinėjami Salantų, Skuodo ir kitų šiaurės vakarų Žemaitijos miestelių turguose. Zemaitijoje pinti lopšiai išnyko po I-jo pasaulinio karo.

Be pintinių lopšių, buvo naudojami *drobiniai* lopšeliai. Jie šiuo metu aptinkami tik pietryčių Lietuvoje, Šalčininkų, Eišiškių rajonuose, ir kaimyninėje Baltarusijos TSR. Dar XIX a. pabaigoje šio tipo lopšių pasitaikydavo ir Užnemunėje bei Zemaitijoje. Nemakščių apylinkėse šio tipo lopšių atskirais atvejais dar yra buvę prieš 20 metų².

Drobiniai lopšeliai labai negilūs, lengvi ir naudojami paprastai vasaros metu, kad kūdikiui būtų vėsiau gulėti. Jie padaromi tokiu būdu: lazdyno ar eglės lankelis apsiuvas stiprios storos drobės gabalu. Į juos čiuzinys nebededamas. Drobiniai lopšiai daugiausia naudojami tuo atveju, kada motinai tenka kūdikį išsinešti drauge su savimi į laukų darbus. Drobiniai lopšeliai dažniausiai esti tokių matmenų: ilgis 78—90 cm, plotis 40—50 cm, gylis 17—20 cm, virvelių ilgis 90—100 cm. Lauke jie pakabinami tarp trijų tarpusavyje sujungtų 150—170 cm aukščio lazdelių, vadinamų *traičekėliais* (2 pav.).

² KVDM 96. — Raseinių a., Nemakščių v., Smukėnų k., 1939 m. aprašas.

Trečiojo tipo lopšiai — tai iš pušinių ar eglinių lentelių sukalta, kartais į dugną šiek tiek siaurėjanti skrynelė (3 pav.). Lopšio dugnas išpinamas vielomis ar kanapinėmis virvelėmis. Lentiniai lopšiai aptinkami visoje Lietuvoje ir yra tarpinė forma tarp pakabinamų lopšių ir pastatomųjų bei linguojamųjų lovelių — vygių. Lentiniai lopšiai, ypač rytų ir pietryčių Lietuvoje, buvo naudojami vienu metu su pintiniais ir drobiniais. Antai, 1938 m. užrašė iš Trakų apskr. Onušio vlsč. Gružnikėlių k. sakoma: «Kabančiųjų lopšių čia yra pintinių, skudurinių ir lentinių»³. Lentiniai lopšiai dažnai būdavo dažomi, daugiausia geltona ir ruda spalva.

3 pav. Lentinis lopšys

Valkininkai

Kada atsirado viena ar kita lopšių forma ir kada ji išnyko, sunku tiksliai pasakyti. Tačiau galima spėti, kad drobiniai lopšiai, kaip primityviausi ir lengviausiai pagaminami bei patogiausi naudoti, yra archaiškiausi. Pintiniai lopšiai yra vėlesnės kilmės, bet senesni už lentinius.

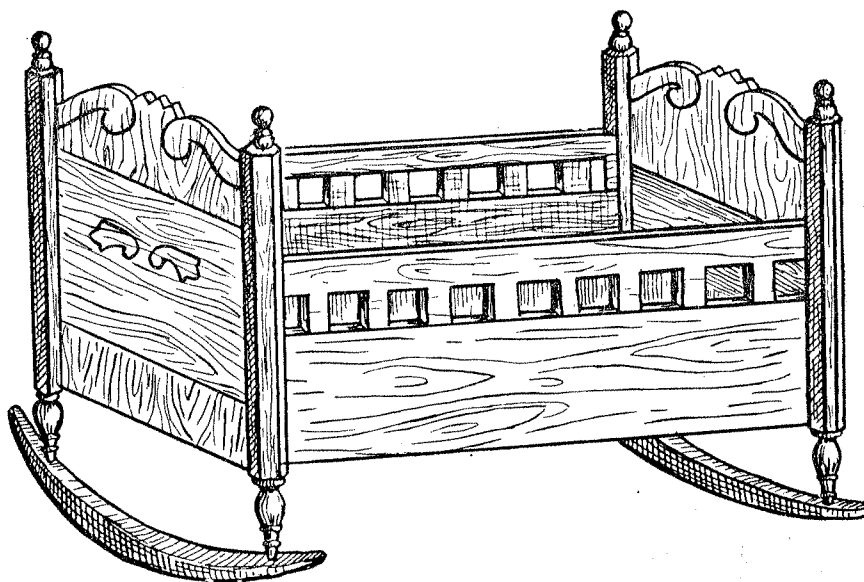
Visų formų lopšiai, kaip ir kiti tradicinės lietuvių liaudies materialinės buities reiškiniai, ilgiau išsilaikė rytų ir pietryčių Lietuvoje dėl tų pačių skirtingų socialinių-ekonominių bei politinių sąlygų, kurios nulėmė čia viso archaiškesnio gyvenimo būdo išlikimą. Labiau ekonominiu ir kultūriniu atžvilgiu išsivysčiuosioje Zemaitijoje, Užnemunėje, vidurio ir šiaurės Lietuvoje pakabinamieji lopšiai ėmė izeiti iš apyvartos XX a. pradžioje, o galutinai nustoti naudoti pirmajame šio amžiaus ketvirtvyje. Vėliau kaip retos išimties jie pasitaiko tik tai vargingiausiose šeimose. Reikia manyti, kad pakabinamųjų lopšių išnykimui minėtose Lietuvos TSR srityse lemiamos reikšmės turėjo miesto įtaka, pasireiškusi ryšium su kapitalizmo spartesniu vystymusi ir apsprendusi valstiečių buities formų spartesnį kitėjimą, tradicinių baldų pakeitimą pagal miesto pavyzdžius vietinių meistrų pagamintais baldais. Skrynių ir kuparų vietą užėmus komodomis ir spintoms, tradicinius pakabinamuosius lopšius ėmė išstumti pastatomosios lovelės. Pakabinamųjų lopšių išnykimui tam tikros reikšmės yra turėjęs ir trobos lubų formos pasikeitimas: XX a. statytuose namuose su įlaidinėmis lubomis neliko balkių, o tuo pačiu — ir vietos lopšio lingei parišti. Lopšių vietą tvirtai užėmė linguojamos, o vėliau nejudamos lovelės.

Lovelės, aptinkamos šiuo metu Lietuvos TSR teritorijoje, yra trijų pagrindinių tipų: 1) linguojamos į šalis, 2) judinamos į galus ir 3) nejudamos. Pirmojo tipo lovelės, vadinamos *vygės*, *vygutės* (žemaičių *vygis*)⁴, atrodo, yra ankstyviausios. Jos aptinkamos Užnemunėje, Kuršių Neringoje, vakarų

³ KVDM 6220—6252.

⁴ Šalia termino *vygė* šio tipo lovelės dar vadinamos *lopšiu*, *lopešiu*, *laškele* (pietryčių Lietuvoje). *Vygės* terminas sutinkamas Zemaitijoje, Užnemunėje, Baltarusijos TSR Rodūnės rajone.

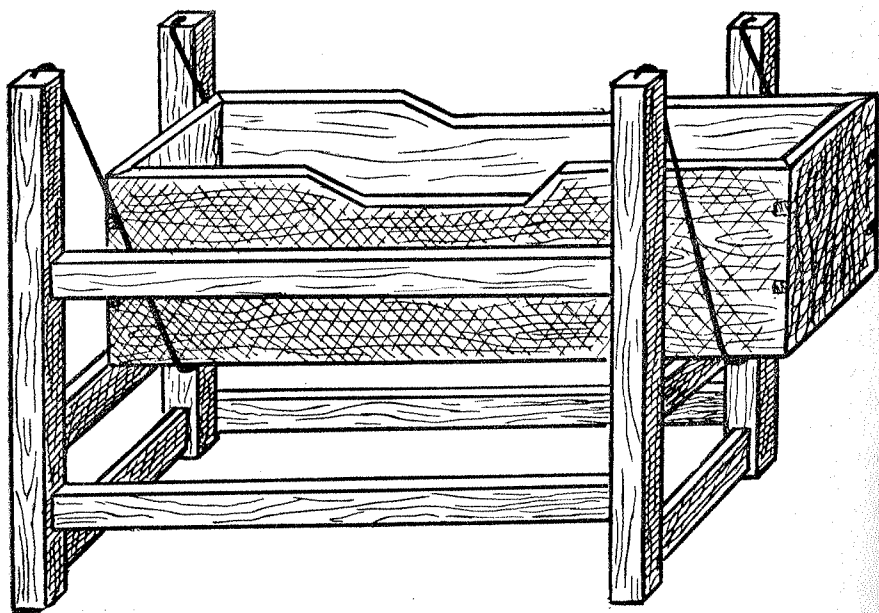
Žemaitijoje, taip pat pietų Dzūkijoje ir kaimyniniuose Baltarusijos TSR rajonuose. Vygės supamos linguojant lovelės korpusą į šalis ant lenktų pusrutulio formos pėdžių (4 pav.). Pėdės, arba pavažos, kartais apmušamos

4 pav. «Vygė»

Daugų raj., Geidukonių k.

veltiniu ar panašia minkšta medžiaga, kad supant nebildėtų. Vygė supama ranka, paėmus už šono, arba koja užminant pačią pėdę. Vygės yra įvairaus dydžio, bet dažniausiai esti tokių matmenų: korpuso ilgis 100–150 cm, plo-

5 pav. «Lopešėlis»

Kretingos raj., Budrių k.

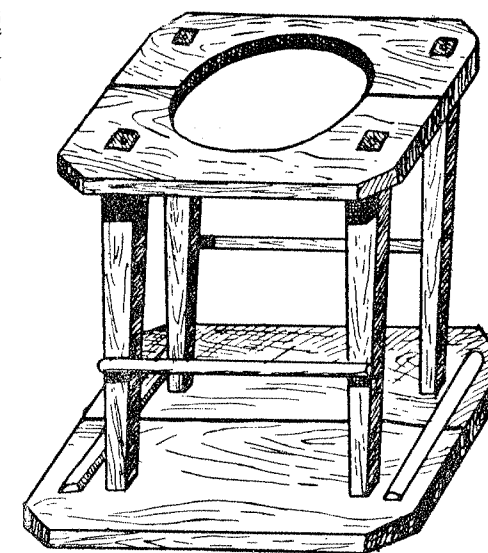
tis 57–75 cm, šoninių sienelių aukštis 75 cm, pėdžių ilgis 70 cm. Vygės dugnas dažniausiai išpinamas vielomis, ant jų pridedama palaidų ruginių kūlio šiaudų, arba vietoj jų — šieno prikimštas čiuzinėlis. Vygė korpuso šonines, o kartais ir galines sienelės paprastai sudaro stačių, rečiau profiliuotų statinėlių tvorelė. Vygės dažniausiai būna nedažyto medžio lentų, rečiau dažytos šviesiomis spalvomis.

Antrojo tipo pastatomosios lovelės supamos, jų korpusą-skrynelę judinant į galus. Šiuo atveju lovelės korpusas geležinių virbalų pagalba laisvai kabo ant medinių reiklelių. Šio tipo lovelių yra du ryškesni variantai: a) korpusas giliai įleistas tarp reiklelių, judinamas truputį į šonus, b) korpusas uždėtas ant reiklelių ir vielos pagalba judinamas į galus. Pirmojo varianto lovelių dažniausiai aptinkami matmenys: korpuso-skrynelės ilgis 85 cm, dugno plotis 40 cm, viršaus plotis 45 cm, dugno ilgis 82 cm, skrynelės aukštis 26 cm (5 pav.). Reiklelių matmenys: kojų aukštis 85 cm, viršutinio skersinio ilgis 100 cm, plotis 46 cm. Vielos visuose keturiuose kampuose 23 cm ilgio, įkabintos į reiklelių kilpas. Dažoma daugiausia šviesiai geltona spalva. Antrojo varianto lovelės — «lopešėliai» aptinkami daugiausia Žemaitijoje tokių matmenų: lovelės korpuso ilgis 106 cm, plotis 49 cm, aukštis 36 cm. Reiklelių ilgis 103 cm, aukštis 48 cm, kojų aukštis 77 cm.

Šio tipo lovelių sienelės padarytos arba iš vienos ištisinės lentos, arba iš stačių stulpelių tvorelės. Lovelės korpusas paprastai į dugną siaurėja, galvos ir kojų galai vienodo pločio. Šio tipo lovelės vyrauja šiaurės ir šiaurės rytų Lietuvoje, rečiau pasitaiko Žemaitijoje ir Užnemunėje. Būdinga, kad šiaurės Lietuvoje jos vadinamos *lovelėmis*, Žemaitijoje yra perėmusios pakabinamųjų lopšių pavadinimą *lopešis*, *lopešėlis*, Užnemunėje pagal pirmojo tipo loveles vadinamos *vygėmis*.

Pastaruoju laiku vaikų supimo priemonių, jų tarpe ir vygė bei į galus judinamų lovelių, vis labiau atsisakoma, aiškinant tuo, kad supimas kenkia kūdikio sveikatai. Judamąsias loveles pakeičia paprastos nejudamos vaikų lovelės. Būdinga, kad dažnai jos padaromos iš seniau buvusių vygė, nuplėšus nuo jų pėdes-skersinėlius. Dažnai tos pačios vygės, naudotos mažam kūdikiui supti, jam paaugus pavertiamos nejudama lovele. Fabrikinės gamybos vielinės vaikiškos lovelės šiuo metu Tarybų Lietuvos kaime dar yra gana retas reiškinys.

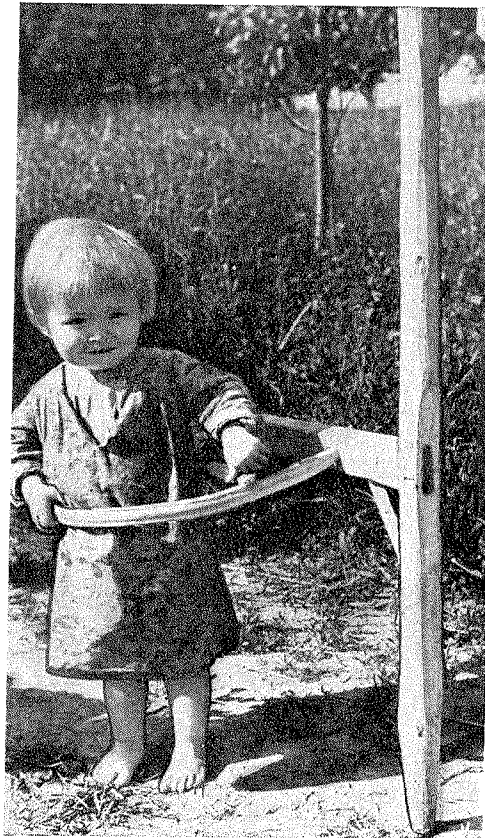
Stovynė. Šalia lopšių bei lovelių, reikia paminėti kitą Lietuvos kaime labai plačiai naudotą įrenginį, vadinamąją *stovynę*. Nepaisant savo formos tapatumo, šis įrenginys turi keletą terminų: šiaurės, šiaurės rytų, vidurio Lietuvoje ir Užnemunėje jis vadinamas *stovynė*, *stojinėliu*, Žemaitijoje — *tupčiumi*, *aktainiu*, rytų bei pietryčių Lietuvoje — *statuku*, *stajanka*, *stajankėte*, *stoika*. Stovynė buvo skiriama išmokyti dar nevaikščiojančius vaikus stovėti. Joje įstatytas vaikas būdavo paliekamas ilgesniam laikui tais atvejais, kai motina eidavo namų ruošą, virdavo valgį ar atlikdavo kitus darbus. Stovynė padaryta

6 pav. Stovynė

Dūkšto raj., Cižiūnų k.

labai paprastai: dvi lentelės, kurių viršutinėje išpiauta skylė tokio dydžio, kad joje įstatytas vaikas galėtų laisvai judėti, tarpusavyje sujungtos keturiais stulpeliais-kojelėmis (6 pav.). Apatinė lentelė dar vadinama *padlagėle*. Kartais stovynės viduryje prie kojų įtaisyta atverčiama lentelė taip, kad vaikas galėtų atsistoti, neiškrisdamas iš stovynės. Viršutinei stovynės daliai dažnai būdavo panaudojamas senas verpimo ratelio ratas, tačiau šiuo metu šio tipo stovynių jau nebeprisitaiko.

7 pav. Bėgūnas
Vievio raj., Stančikų k.

Dažniausiai aptinkamos tokių matmenų stovynės: «padlagėlė» 46×30 cm ar 44×38 cm, viršutinė lentelė 34×27 cm ar 42×38 cm, išpiovos skersmuo 20×30 cm, aukštis 37×42 cm.

Stovynės XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje dar buvo naudojamos visoje Lietuvoje. C. Boduene Kurtenė-Erenkretzovos teigimu⁵, dar apie 1930 m. jos būdavo vietos meistrų pardavinėjamos Vilniaus krašto miestelių turguose. Šiuo metu stovynių aptinkama išimtinai rytų ir pietryčių Lietuvoje. Žemaitijoje ir šiaurės bei vidurio Lietuvoje jos galutinai išėjo iš apyvartos XX a. pirmajame ketvirtyje.

Bėgūnas. Prie mažiau paplitusių vaikų auginimo įrenginių priklauso *bėgūnas*, pietryčių Lietuvoje vadinamas *bėgūnu* (Varėna), *kadoku*, *chadūnu* (Dieveniškės), *gerve* (BTSR, Rodūnė), *sukyne* (Kretinga). Bėgūnas — tai prietaisas, kurio pagalba vos pradėjęs pastovėti vaikas būdavo pratinamas vaikščioti. Bėgūnas būdavo įrengiamas tokiu būdu: valstiečių

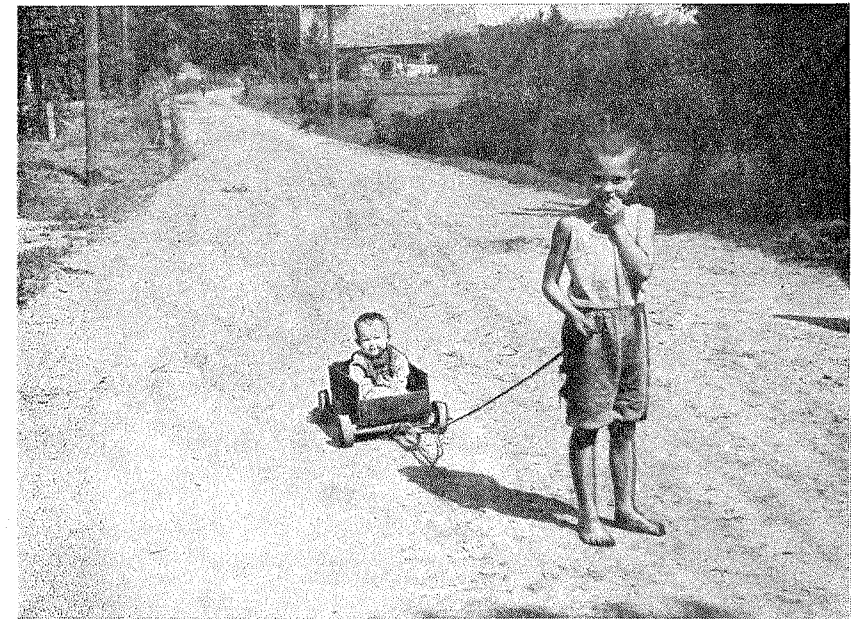
pirkios viduryje prie balkio prikallama iš skardos, storesnės odos ar avikailio kilpa, į kurią įstatoma kartis. Antrasis karties galas remiasi į tam tyčia padarytą medžio kaladėlę su įdubimu viduryje. Prie kartelės vaiko liemens aukštyje būdavo pritašomas eglinis ar lazdyno lankelis, į kurį įstatytas vaikas, jo prisilaikydamas, galėjo išsisvas valandas keliauti aplink kartelę (7 pav.). Senelių liudijimu, Šalčininkų rajono Dieveniškėse bėgūnas (chadūnas) išėjo iš apyvartos maždaug prieš 50 metų⁶. Vieną bėgūną straipsnio autorė atsitiktinai užtiko 1958 m. vasarą Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos instituto etnografinės ekspedicijos metu Vievio rajono Pastrėvio apylinkės Stančikų kaime. Jį 1957—1958 m. žiemą savo vienerių metų amžiaus dukrelei padarė kolūkietis Jeronimas Česonis pagal savo 73 metų senelės Levasios Česonienės pasakojimą.

⁵ Cezarja Boudouin de Courtenay-Ehrenkretzowa, *Kilka uwag...*, 183.

⁶ AES, 1957 m. etnografinės ekspedicijos medžiaga.

Aplamai galima spėti, kad bėgūnas išnyko XX a. pradžioje ar net XIX a. pabaigoje, nes šiuo metu šitoks įrenginys kitur jau nebeaptinkamas, o apie jo buvimą sužinome tiksliai iš senelių pasakojimų. Galimas dalykas, kad šis įrenginys iš viso galėjo būti daug rečiau naudojamas negu stovynė, o kai kuriose Lietuvos vietose ir visai nepažįstamas.

Vaikų vežimėliai. Žiemos metu maži kūdikiai nebūdavo nešami į gryną orą, bijantis, kad jie neperšaltų. Užtat vasarą dar nevaikščiojančius vaikus paaugesni broliai ar seserys ištisą dieną veždavo lauke rateliais. Rateliais mielai važinėjasi ir didesnieji vaikai.

8 pav. Ratukai

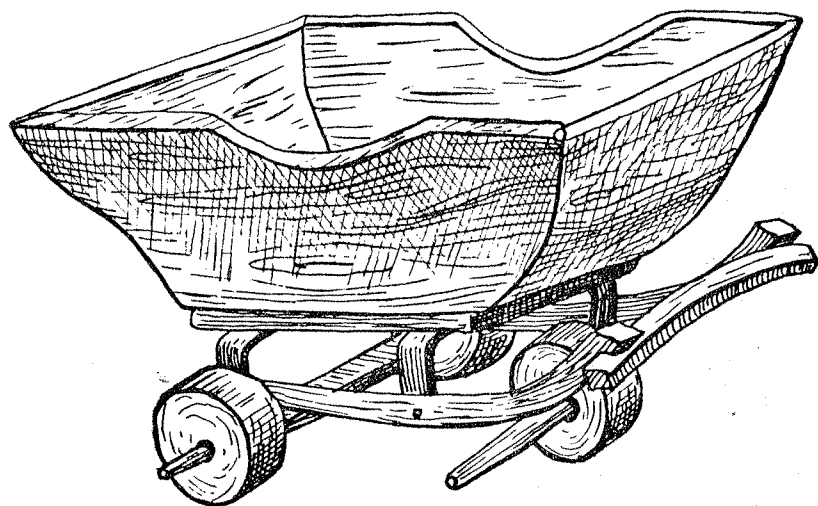
Juodkrantė

Vaikų ratelių-vežimėlių ryškiau išsiskiria du tipai: 1) traukiamieji ir 2) stumiamieji. Tiek vieni, tiek antri yra mediniai, namų darbo, įvairių formų. Traukiamieji rateliai savo forma yra panašūs į valstiečių naudojamus ūkinis vežimus. XIX a. pabaigoje—XX a. pradžioje vyravo vežimėliai, kurių tolydi ar nežymiai į viršų plėtėjanti skrynelė buvo sukalta iš lygių išilginių ar profiliuotų lentelių. Abiejuose jos galuose tiesiog prie dugninės lentelės būdavo pritvirtinamos dvi medinės nejudamos ašys su užmautais ant jų skersinio medžio skridinėliais — tekiniais. Tekiniai būdavo ašių galuose užkišami mediniais kaišteliais. Rateliai būdavo traukiami paskui save už prie pirmagalio ašies prižištos virvelės (8 pav.). Kartais šio tipo vežimėliai būdavo įrengiami triračio principu. Šiuo atveju užpakalinis skrynelės galas remiasi ant dviratės ašies, o pirmagalėje ant priekinio išsikišusios ašies įtaisytas tiksliai vienas ratukas (9 pav.).

Atskirą traukiamųjų vežimėlių variantą sudaro vežimėliai geležinėmis ašimis ir kaustytais tekiniais, kuriuos dažniausiai sudaro geležiniu lanku apkaltos medinės kryžmai sukaltos lentelės (10 pav.) arba senas vežimo ratas.

Naujausias vaikiškų vežimėlių tipas tai mediniai namų darbo stumiami rateliai, imituoja fabriko gamybos metalinius vežimėlius. Jų, kaip ir pirmojo

tipo vežimėlių, tekiniai yra tokie pat iš rasto išpiauti skridinėliai (11 pav.). Aplamai stumiamieji namų darbo mediniai vežimėliai ir šiuo metu retai te-
aptinkami, vyrauja pirmojo tipo traukiamieji rateliai.

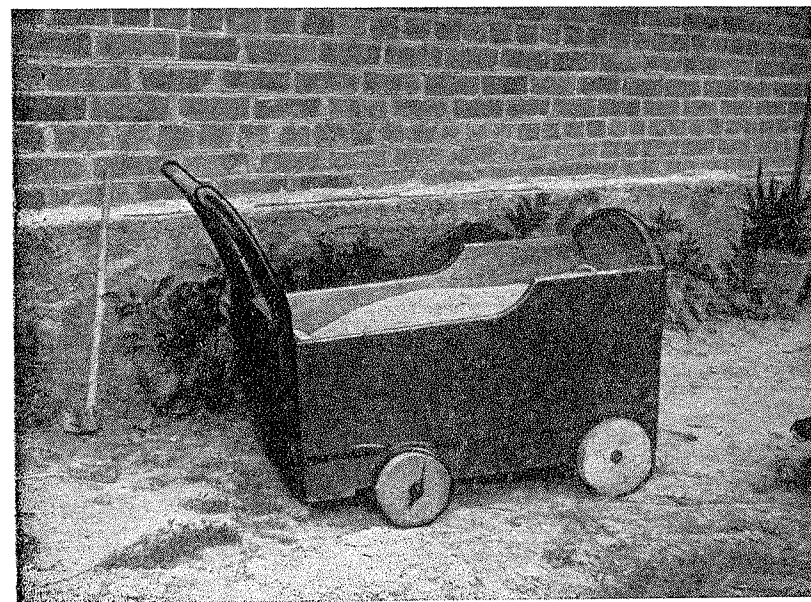
9 pav. Vaikų vežimėlis
Siaulių «Aušros» muziejus. Be metrikos

Salia namų darbo valstietiškujū ratų pavyzdžiu padarytų vežimėlių, šiuo metu Tarybų Lietuvos kaime vis labiau plinta fabriko gamybos metaliniai vaikų vežimėliai.

Ziemos metu paūgėjusiems vaikams vėžintis būdavo daromos traukiamos medinės nekaustytos ar kaustytos, taip pat kaimo kalvių padarytos ge-

10 pav. Vaikų vežimėlis
Siaulių «Aušros» muziejus. Be metrikos

11 pav. Vaikų vežimėlis
Lazdijų raj., Seiliūnų k.

ležinės rogutės. Pastaruoju metu rogučių forma nepasikeitė, nebent kaime daugiau paplito fabriko gamybos metalinių rogučių.

* * *

Lietuvių liaudies naudotų vaikams auginti materialinių priemonių apžvalga leidžia daryti šias išvadas:

1. Ryšium su sparčiu kapitalizmo vystymusi Lietuvos kaime materialinės vaikų auginimo priemonės XIX a. pabaigoje—XX a. taip pat tam tikru būdu vystėsi: vienos išnyko, kitos įgavo naujas, tobulesnes formas.

2. Archaiškesnieji įrenginiai (stovynės, bėgūnai) anksčiau išnyko ekonomiškai labiau išsivysčiusiose Lietuvos TSR srityse.

3. Kai kurios šių priemonių, kaip vaikų vežimėliai, bėgūnas, savo formomis yra bendros visai Lietuvos TSR teritorijai. Sritiniai ypatumai ryškiausiai pasireiškia vaikų supimo priemonėse — lopšių ir lovelių formose. Išsiskiria aukštaitiškasis ir žemaitiškasis pintinių lopšių tipas.

4. Vaikų auginimo materialinių priemonių raida atspindi laipsnišką lietuvių valstiečių kultūringumo kilimą.